OSVRTI I KOMENTARI

EVROPSKA POPULACIONA KONFERENCIJA
Evropsko stanovništvo: Izazovi i mogućnosti
Varšava, 26–30. avgust 2003.

Evropsko udruženje za proučavanje stanovništva (European Association for Population Studies) je organizovalo evropsku populacionu konferenciju u periodu od 26. do 30. avgusta u Varšavi. Na skupu je učestvovalo preko 300 demografa iz svih evropskih zemalja kao i SAD, Kanade, Japana i više zemalja u razvoju. Rad se odvijao u okviru jedne plenarne sesije, 47 simultanih sesija i 3 okrugla stola.

Teme se mogu grupisati u više velikih celina. To su fertilitet stanovništva (dosadašnji i budući trendovi, deterministička osnova, uslovi za roditeljstvo, promena vrednosnog sistema relevantna za rađanje dece), porodica (faktori formiranja i raspada porodice, novi porodični odnosi, modeli suživota udvoje), reproduktivno zdravlje, stanje zdravlja i morbiditeta, mortalitet stanovništva uključujući broj i strukturu stradalih lica u Bosni i Hercegovini sa posebnim osvrtom na Srebrnicu, starenje stanovništva (uzroci i perspektive, aktivno starenje, vidovi podrške i pomoći staroj ososbi), pitanja različite vrste vezana za međunarodne migracije i migrantsku populaciju, populaciona politika, vrednosti i norme, odnos između generacija i odnos između žene i muškarca, istorijska demografija, studije demografije, mogućnosti za aplikaciju rezultata demografske analize i primena matematičkih modela u demografiji, veza između populacionog faktora i ekonomije, kao i veza između populacionog faktora i razvoja, demografija i obrazovanje.

Konferencija je bila povod da se održi sastanak direktora demografskih institucija da bi međusobno izmenile različite informacije, pre svih one vezane za teme i sadržaje projekata koji su u toku, kao i sednica članova Evropskog udruženja za proučavanje stanovništva.

Svakako najveći značaj konferencije je što su pokrenuta gotovo sva aktuelna pitanja nauke o stanovništvu. Razmenjena su teorijska razmatranja niza populacionih fenomena, a pre svega je konferencija pružila mogućnost da se saopšte i prodiskutuju nalazi mnogih emirijskih istraživanja. No tema koja je razmatrana na plenarnoj sednici *Ujedinjena Evropa* kroz referat profesora Bronislawa Geremeka i komentar vezan za uvodno slovo, koji je osmislio

profesor Dirk J. van de Kaa, je svakako dominirala konferencijom. Neposredan povod za izbor ove teme kao centralne bio je ne samo održavanje konferencije u Poljskoj, zemlji koja sa još deset post-komunističkih zemalja Centralne Evrope postaje član Evropske unije 2004. godine, već i mnoga otvorena pitanja koja postavlja ostvarivanje koncepta *ujedinjene Evrope, nove Evrope*.

Profesor Bronislaw Geremek je bio glavni referent kao istoričar, ministar za spoljne poslove Poljske u prethodnoj vladi, sadašnji predsedavajući Evropske civilizacije i član Evropske akademije. On je u svom papiru prvo razmatrao političke, ekonomske i zakonske transformacije koje je bilo neophodno sprovesti u zemljama kandidatima za pridruženje Evropskoj uniji. Pri tom je konstatovao da su ove promene u većoj meri ostvarene kroz kolektivni napor ljudi koji žive u zemljama takozvane "druge" Evrope, a manjim delom zahvaljući spoljnoj pomoći, to jest putem direktnih finansijskih investicija odnosno institucionalnu asistenciju, pre svega Evropske komisije.

Zatim je analizirao institucionalni okvir, finansijsku situaciju i socijalnu klimu u Evropskoj uniji, zaključujući da Evropa nije sposobna da otkloni prepreke za svoje ujedinjene, odnosno da se nije pripremila za ujedinjene ni institucionalno, ni finansijski, ni socijalno. Institucionalno se nije pripremila, jer se tek očekuje međuvladina konferencija koja treba da donese odluku o institucionalnoj reformi da bi bilo moguće upravljanje u uslovima novih zahteva koji postavlja proširenje Evropske unije za 10 članova. Evropska unija se nije pripremila ni iz finansijskog ugla pošto profesor Geremek smatra da budžet koji se formira na osnovu izdvajanja članica u visini od 1,27% bruto nacionalnog dohodka neće biti adekvatan. Takođe, ljudi koji sada žive u Evropskoj uniji pate od stereotipnih strahova da će proširenje Evrope na istok ugroziti njihov životni standard kao i opšti nivo sigurnosti i prosperiteta.

Dalje je definisao osnovne dileme i probleme sa kojima će se suočiti Evropska unija u procesu širenja na istok. To je, po profesoru Geremeku, pre svega razlika u životnom standardu ljudi koji žive u zemljama starih i zemljama novih članova Evropske unije. Po prvi put će Evropska unija morati da se aktivno bori protiv siromaštva u okviru svoje zajednice. To će zahtevati ne samo rešavanje pragmatičnih pitanja putem nove ekonomske i socijalne politike, već i razrađivanje koncepta evropske solidarnosti uključujući i razvoj opštih vrednosti. Važan problem predstavljaće i to što će post-komunističke zemlje doneti sa sobom u Uniju i svoja traumatična iskustva. Treći problem predstavljaće definisanje odnosa između Evropske unije i evropskih zemalja koje nisu njeni članovi i u tom kontekstu se

posebno apostrofira niz praktičnih pitanja koja se moraju razrešiti kada je reč o odnosu Evropske unije i Balkana.

Na kraju je profesor Geremek izneo očekivanja novih članica Evropske unije. Ona se kreću od onih vezanih za značajnu ekonomsku pomoć u razvojne svrhe, preko jačanja uloge Evropske komisije do uspostavljanja institucije predsednika Evropske unije.

U uvodnom referatu profesor Geremek nije dotakao nijedno pitanje vezano za demografski razvitak Evrope. Otuda je profesor Dirk J. van de Kaa u svom kratkom komentaru podvukao da se na početku 21. veka ostvarivanje koncepta ujedinjene Evrope i demografski problemi u Evropi podjednako postavljaju kao najvažnija pitanja vezana za budućnost ovog kontinenta. Razmatrajući pre svega demografske probleme, kao najvažnije je izdvojio sledeće:

prvo, i Evropska unija i svaka država u Evropi će se u narednim decenijama suočiti sa efektima porasta internacionalne kompeticije i efektima dalje globalizacije. To će biti veliki test čak i za države blagostanja u uslovima odmaklog starenja stanovništva i problema vezanih u tom smislu za obezbeđivanje penzija i zdravstvene zaštite;

drugo, iz demografske perspektive stari kontinent će uskoro biti marginalizovan u globalnom kontekstu. Evropa će se u neposrednoj budućnosti po broju stanovnika izjednačiti sa nekom od zemalja Azije ili Afrike koje imaju brz populacioni rast;

treće, migracioni pritisak ka Evropi će u vremenu koje dolazi biti jači nego ikada. U tom smislu će se otvarati problemi solidarnosti, siromaštva, obrazovanja, integracije, spajanja porodica.

No, profesor Dirk J. van de Kaa je završio svoj komentar u optimističkom tonu. Podsetio je da je početkom 1795, u godini francuske revolucije, Imanuel Kant promovisao ideju Evrope u *stalnom miru (Zum ewigen Frieden)*. Mada to ni do danas nije dostignuto, ostvarivanju te zamisli smo bliži nego ikada.

Sledeća Evropska populaciona konferencija će se održati u Liverpulu 2006. godine.

Mirjana Rašević